

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Diplomová práce

2023

Veronika Bartoňová

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Diplomová práce

PROCESUÁLNÍ OBJEKT

„Polohy lidského života“

Bc. Veronika Bartoňová

Plzeň 2023

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Veronika BARTOŇOVÁ**
Osobní číslo: **D20N0088P**
Studijní program: **N0213A310011 Výtvarná umění**
Studijní obor: **VU – specializace Nová média / MgA.**
Téma práce: **PROCESUÁLNÍ OBJEKT**
Téma práce anglicky: **Processual Object**
Zadávací katedra: **Katedra výtvarného umění**

Zásady pro vypracování

Název práce: „Extenzivní přítomnost“ / „Extensive Presence“

Tvůrčí záměr:

Problematika času je předmětem zájmu nejen vědy a filosofie, ale též umění (viz Literaturu).

Oproti prostoru, s nímž se čas pojí, je čas tokem, který charakterizují tři dimenze: to, co už není (minulost), to, co právě je (přítomnost), a to, co ještě není (budoucnost).

Na přítomnost je možné nahlížet dvěma způsoby. Přítomnost může být bezrozměrným bodem.

Toto „atomární“ pojetí však nevystihuje naše časové prožívání přítomného. V psychologické literatuře se uvádí, že prožitek přítomného má zpravidla rozsah 6 – 12 vteřin. V této souvislosti můžeme hovořit o druhém,

„extenzivním“ pojetí přítomnosti. Specifikum této „širší“ přítomnosti spočívá v tom, že přítomnost

v sobě neobsahuje jen to, co se aktuálně dává, ale i to, co bezprostředně předcházelo, jakož i to, co bude bezprostředně následovat. Bez tohoto přesahu do minulého a budoucího by pro nás byly

nesrozumitelné časové objekty (např. melodie, souvislé mluvené slovo atp.).

Způsob realizace:

Dílo bude realizováno formou videa a cyklem fotografií.

Cíl:

Náplní mé diplomové práce bude umělecká reflexe dimenze přítomnosti, a to v jejím „extenzivním“ pojetí

Konkrétně se budu snažit zachytit specifický charakter časových objektů jako procesů či událostí, které

se rozprostírají ve všech třech časových dimenzích. Je-li časový objekt procesem, nelze ho omezovat jen na to, co vidíme či slyšíme. Vždy totiž odkazuje i k tomu, co sice vidět (slyšet) není, ale bez čeho by nebyl tím,

čím je, totiž událostí.

Předpokládaný charakter výstupu:

Časový objekt prezentovaný audiovizuálními prostředky a doplněné cyklem fotografií.

Video se zvukovou stopou o délce 2 – 8 min. vizualizující časový objekt.

Rozsah průvodní zprávy:

10 normostan.

Rozsah teoretické části: **min. 10 normostran**
Rozsah praktické části: **vyplyne ze zpracování DP**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

FLUSSER, Vilém (2013). *Za filosofii fotografie*. Praha: Fra. ISBN 978-80-86603-79-7.
MANOVICH, Lev (2018). *Jazyk nových médií*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2961-2.
PATOČKA, Jan (2002). *Studie o času I*. In: *Péče o duši III*. Praha: OIKOYMENH.
ISBN 80-7298-054-8, str. 612-643.
RUHRBERG, Karl, WALTHER, Ingo F., ed. (2011). *Umění 20. století*. Praha: Slovart.
ISBN 9788073915728.
SHEPHEARD, Paul (2016). *Pěstěná divočina neboli Co je krajina?* Zlín: Archa.
ISBN 978-80-87545-41-6.

Vedoucí diplomové práce: **Doc. akademický malíř Vladimír Merta**
Katedra výtvarného umění

Datum zadání diplomové práce: **31. května 2021**

Termín odevzdání diplomové práce: **29. dubna 2022**

Dle rozhodnutí č. j. *ZUM 006556/2022*
stanoven nový termín odevzdání BP/DP, *čl. 4. DRZ*

L.S.

Doc. akademický malíř Josef Mištera v.r.
děkan

Mgr. Jindřich Lukavský, Ph.D. v.r.
vedoucí katedry

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Katedra výtvarného umění

Studijní program Výtvarná umění

Specializace Nová média

Diplomová práce

PROCESUÁLNÍ OBJEKT

„Polohy lidského života“

Bc. Veronika Bartoňová

Vedoucí práce: doc. akad. mal. Vladimír Merta
Katedra výtvarného umění
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara
Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2023

Prohlašuji, že jsem umělecké dílo vypracovala samostatně a nejedná se o plagiát.

Plzeň, duben 2023

.....
Podpis autora

Obsah

1 Úvod	1
2 Popis přípravy a reflexe procesu vlastní tvorby	2
2.1 Rešerše zvoleného tématu	2
2.1.1 Téma a důvod jeho volby	5
2.1.2 Popis inspiračních zdrojů	6
2.1.2.1 – Teorie pohybů lidské existence u Jana Patočky	6
2.1.2.2 – Člověk jako procesuální projekt u J.-P. Sartra	6
2.1.2.3 – Křehkost lidského života u Adrieny Šimotové	7
2.1.2.4 – Nesamozřejmá každodennost Markéty Othové	8
2.2 Volba média	9
2.3 Reflexe a dokumentace procesu tvorby	10
3 Popis výsledného díla, jeho využití a adjustace	14
4 Seznam použitých zdrojů	17
5 Resumé	18
6 Seznam obrazových příloh	19

1 Úvod

Výtvarná komponenta mé diplomové práce sestává ze dvou částí. První část, kterou považuji za hlavní, tvoří 4 figury, jež mají představovat polohy lidského života. Figury jsou v životní velikosti a ve čtyřech polohách/gestech zachycují existenci lidského života. Práci doplňuje druhá část nazvaná „Zjevování“, která navazuje na figuru 3 z první části. Tento soubor tvoří 4 fotografie a jedna grafika.

V teoretické části diplomové práce se nejprve zaměřuji na popis zvoleného tématu, ke kterému jsem postupně dospěla svou předchozí uměleckou prací v navazujícím magisterském studiu.

Následně se soustředuji na dva teoretické a dva výtvarné inspirační zdroje. V krátkosti popisuji, v čem mě inspirovaly úvahy Jana Patočky o pohybech lidské existence a v čem mě oslovilo hledání smyslu lidského života v díle J.-P. Sartra. V rámci výtvarné inspirace stručně pojednávám o základních motivech, které mě zaujaly v dílech umělkyně Adrieny Šimotové a fotografky Markéty Othová.

Dále se pokouším o reflexi procesu tvorby umělecké části práce a zdůvodňuji volbu zvoleného média.

V poslední části přibližuji průběh tvorby výtvarné práce a její finální podobu a způsob instalace.

Původní záměr mé práce doznal určitých změn. Pod vlivem smutných osobních okolností jsem se rozhodla odbočit od dřívějšího úmyslu zobrazit „extenzivní přítomnost“ („široká přítomnost“, obsahující nejen to, co se aktuálně dává, ale i to, co bezprostředně předcházelo a co bude následovat). Tematicky neopouštím problematiku času, snažím se však o výtvarné zachycení časového úseku pokrývajícího celek individuálního lidského života – život člověka od narození do smrti.

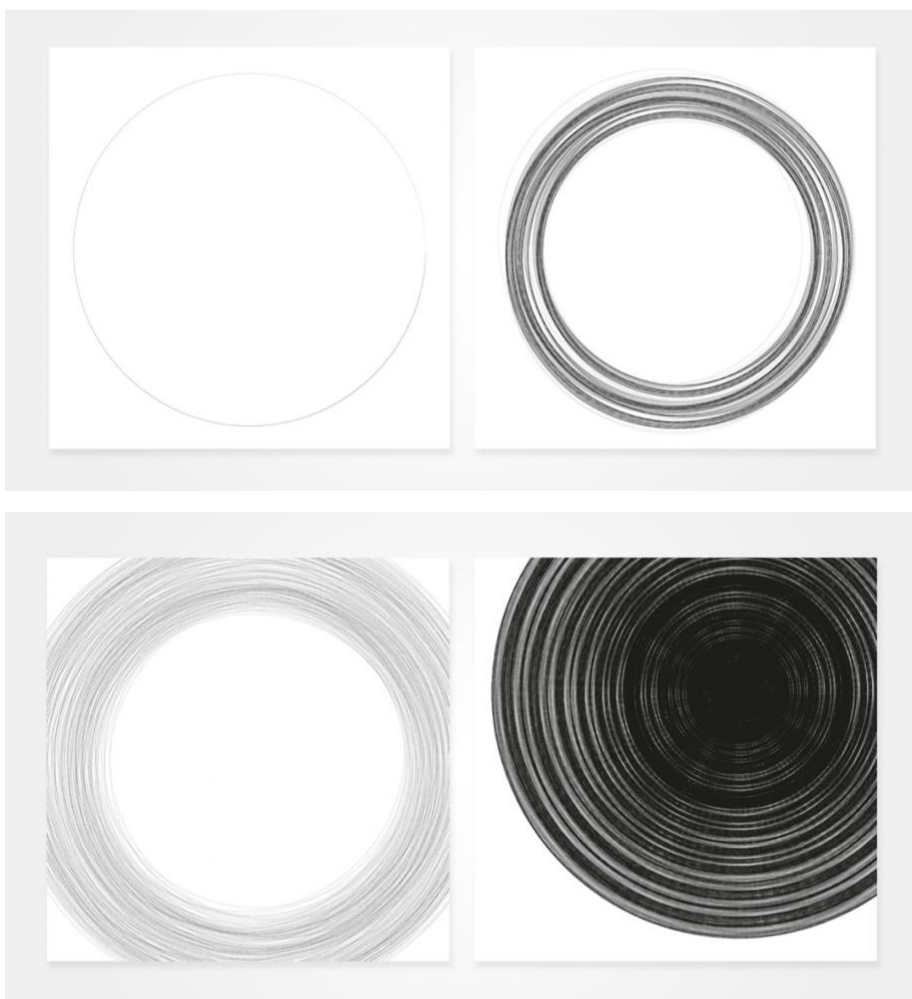

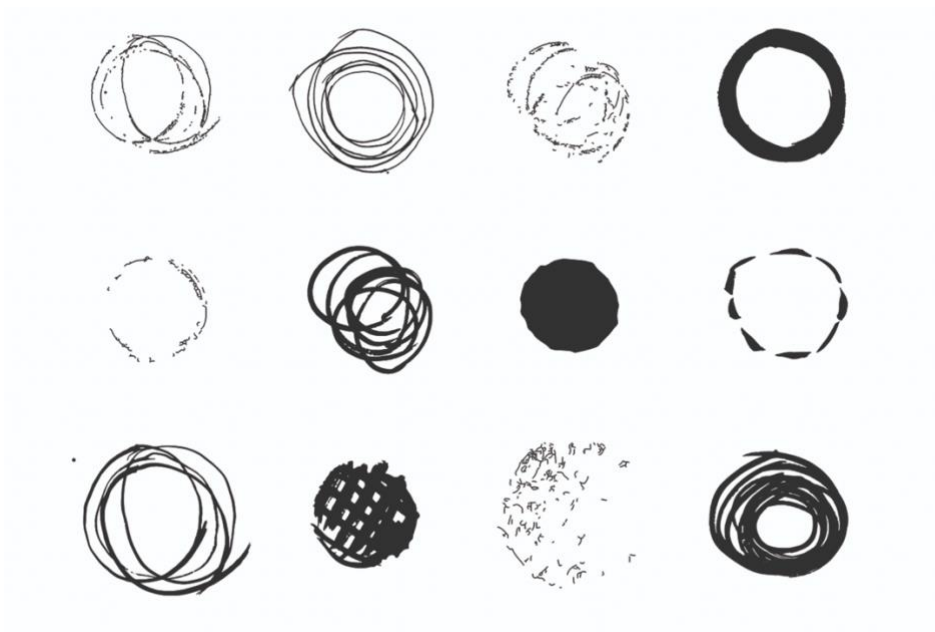
2 Popis přípravy a reflexe procesu vlastní tvorby

2.1 Rešerše zvoleného tématu

Moje práce během navazujícího magisterského studia napsala určitý příběh. V souvislosti s výtvarnou reflexí „principů zakládajících svět“ jsem se postupně zabývala tvarem a barvou. Pro pochopení kontextu předkládaného díla – které na předchozí projekty navazuje tématem lidského těla na pozadí časového plynutí – stručně přiblížím své dvě klauzurní práce.

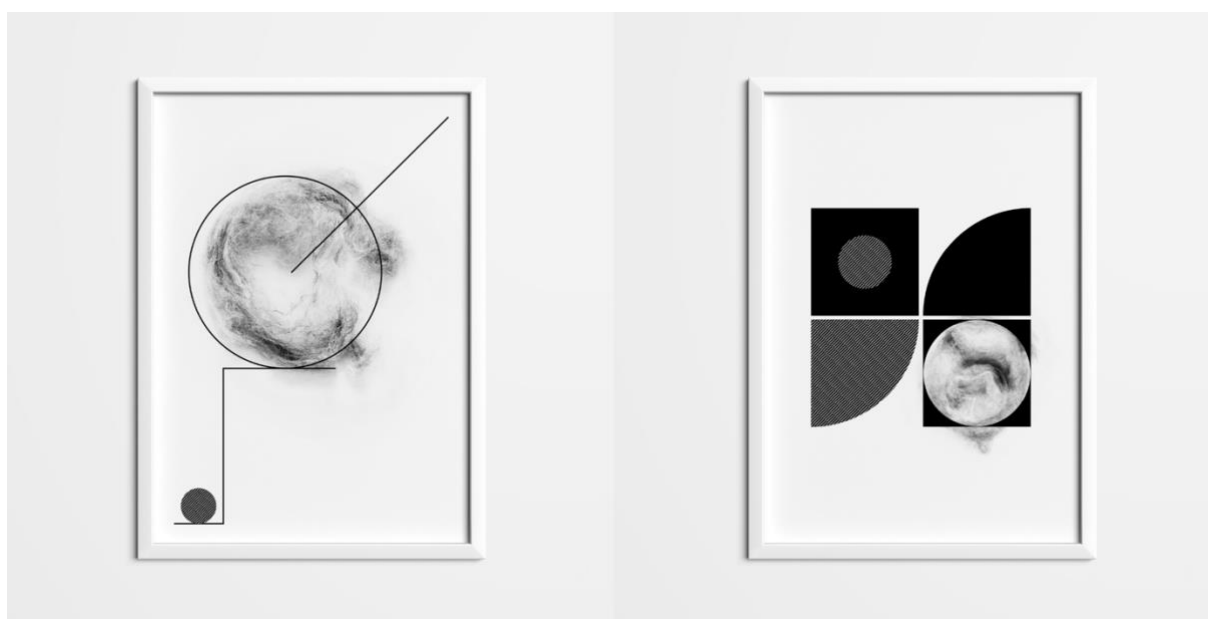
1. V umělecké práci „Skrytá identita tvaru“ vznikly dva výtvarné cykly. V nich jsem se zaměřila na základní či archetypální tvar, totiž kruh, který byl v mém pojetí „pratvarem“, jenž v sobě „ukrývá“ jiné tvary, a jenž je proto jejich skrytou identitou. První cyklus, nazvaný „Východisko“, sledoval kruh v jeho jednoduchosti, čistotě, idealitě, „nadpozemskosti“.

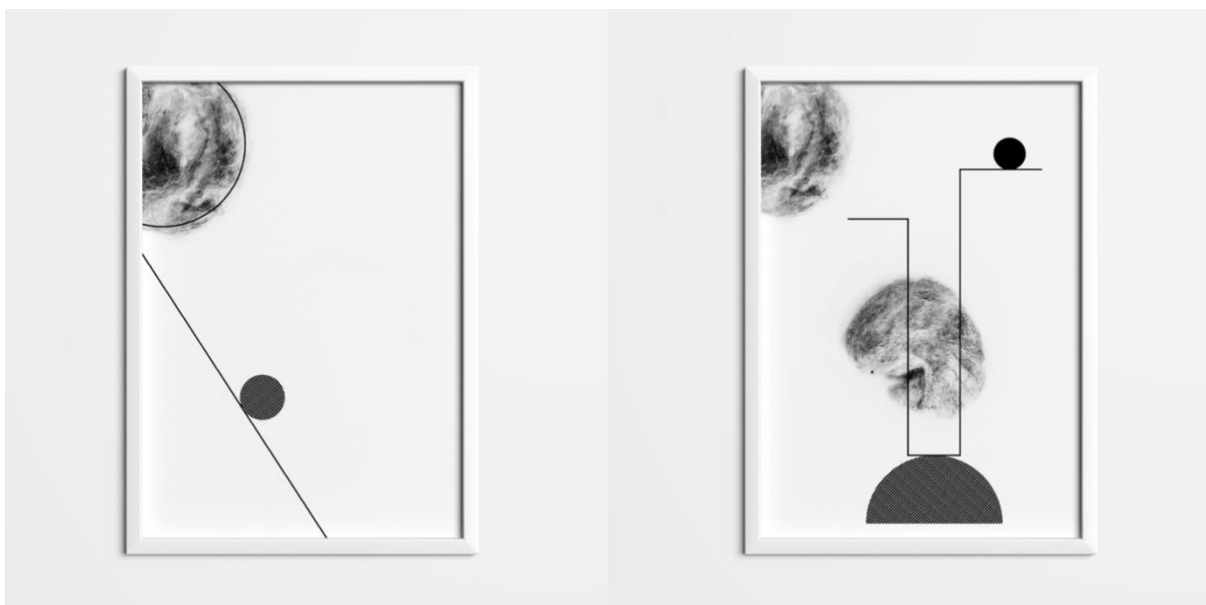

Obr. 1 – Východisko

Druhý cyklus s názvem „Hledání rovnováhy“ naopak kruh vsazoval do „časoprostorového světa“. Na jedné straně ukazoval zakládající roli kruhu ve světě (kruh jako „nositel“) a na druhé straně zdůrazňoval, že pádem do světa a rozrůzněním do jiných tvarů ztrácí kruh svou původní „dokonalou harmonii“ (kruh jako „nesourodá struktura“).

Obr. 2 – Hledání rovnováhy

2. Následující klauzurní práce („Touha vidět“) tematizovala barvu, resp. genezi vizuálního pole. Název práce odkazoval k poznatku, že vizuální pole čili pole zjevování se otevírá jen za spoluúčasti toho, kdo vidí, resp. kdo vidět touží, chce.

Obr. 3 – Touha vidět

2.1 Rešerše zvoleného tématu

2.1.1 Téma a důvod jeho volby

Inspiraci k tématu lidského bytí v čase jsem čerpala v koncepci pohybů lidské existence Jana Patočky a v existencialismu J.-P. Sartra. Otázku dějinnosti a konečnosti lidského života považuji za naprosto zásadní téma, které dosud nepozbylo nic ze své aktuálnosti a naléhavosti. Ačkoli bylo v dějinách výtvarné tvorby a myšlení opakovaně zpracováváno, zůstává toto téma otevřené a do značné míry nezodpovězené. Takovým i zůstane, dokud bude existovat člověk jako historická bytost, jejíž působení na světě je časově omezené. Domnívám se, že na tom nic nemění ani věda, a to i přesto, že svůj výzkum člověka stále zdokonaluje. Otázka podstaty lidského života, který má svou neodmyslitelnou časovou komponentu, totiž přesahuje její možnosti a kompetence a v tomto smyslu tvoří vlastní doménu výtvarného umění, filosofie a náboženství.

Jak už jsem se v úvodu zmínila, při volbě tématu také hrála roli tragická událost, která vstoupila do mého života a která mě přiměla změnit původní plány. Tváří v tvář odchodu blízkého člověka, tváří v tvář situaci, již nelze změnit a na niž člověk naráží jako na nepřekonatelnou zeď, se vnucují otázky, které není možné nechat bez odpovědi.

Po výtvarné stránce jsem se inspirovala v díle Adrieny Šimotové, především pokud jde o figurativní část mé práce. Z hlediska fotografického výrazu jsem hledala podněty v pracích Markéty Othové.

2.1.2 Popis inspiračních zdrojů

2.1.2.1 Teorie pohybů existence Jana Patočky

Teorie pohybů lidské existence je patrně nejznámější koncepcí českého filosofa Jana Patočky. Jejím jádrem je rozlišení tří pohybů, jimiž je definován lidský život.

V základu Patočkových úvah stojí myšlenka, že pohyb není vůči člověku něčím vnějším, ale že jde naopak o integrální součást lidského života, o „tvořivý pohyb“, jehož prostřednictvím se člověk uskutečňuje.

První životní pohyb Patočka označuje jako pohyb „zakotvení“ či „akceptace“. V této fázi se rodíme do světa, do něhož jsme přijímáni (motivy mateřství, rodiny atd.). V druhé životní etapě opouštíme rodinný kruh a stáváme se součástí pracovního procesu, jehož cílem je prostřednictvím produkce statků zajistit lidské přežití. Jde o svět „odosobněné“ práce, s nímž se pojí pohyb „sebeprodlužování“ či „fungování v zařazenosti“. V třetím pohybu, v tzv. „pohybu pravdy“, opouštíme sféru práce a klademe si otázky přesahující každodennost a sféru pouhých prostředků. Současně zakoušíme radikální individuální konečnost.

2.1.2.2 Člověk jako procesuální projekt u J.-P. Sartra

Dílo J.-P. Sartra zahrnuje vedle filosofických traktátů také beletristickou a divadelní produkci. Spojujícím motivem Sartrových válečných a poválečných úvah je člověk ve své odlišnosti vůči věčnému bytí. Zatímco věc je vždy sama sebou, se sebou totožná, a tedy už předem hotová, člověk je jako původně neurčený a nehotový „nicotou“. V existenci (to, že člověk je), která podle Sartra předchází esenci (to, čím člověk je), jsme postavení před životní výzvu uskutečnit se. Jinými slovy řečeno, člověk je dynamický, procesuální projekt. Vzhledem k lidské konečnosti a k faktu, že lidská existence předbíhá každé esenciální určení, nelze tento projekt za života definitivně završit – „Člověk je marnou vášní, zbytečným utrpením.“¹

---

¹ SARTRE, Jean-Paul (2018). Bytí a nicota. Pokus o fenomenologickou ontologii. Praha: OIKOYMENH. S. 667.

2.1.2.3 Křehkost lidského života u Adrieny Šimotové

Dílo Adrieny Šimotové bylo spolufornováno tragickými životními okolnostmi (především předčasná smrt jejího manžela a syna). Prostřednictvím velmi citlivého způsobu vnímání světa a existenciálního přístupu se Šimotové podařilo zachytit křehkost lidského života, který však neztrácí ani své stabilní těžiště a kompaktní charakter.

Obr. 4 – Strach, 1984

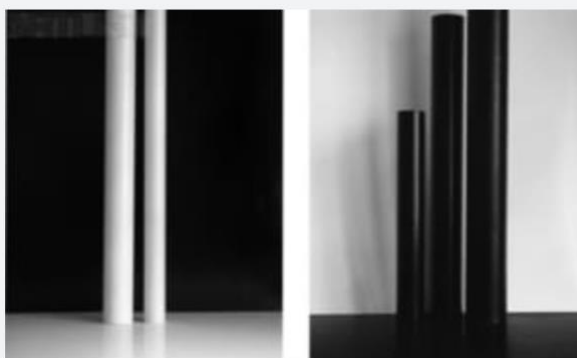
Obr. 5 – Podpírání, 1984

2.1.2.4 Nesamozřejmá každodennost Markéty Othové

Existenciální filosofie často operuje s motivem banálnosti každodenního lidského bytí. Každodennost má podle ní stereotypní charakter opakování, který potlačuje veškerou originalitu a vyzdvihuje to, co je společné a průměrné. Zajímavou protiváhou vůči tomuto pojetí je fotografické dílo Markéty Othové, která si pozoruhodně všímá toho, co je na každodennosti naopak nesamozřejmé. Její fotografické cykly jsou charakterizovány příběhovostí a pojetím času překračujícím bezprostřední přítomnost. Jednotlivé snímky je proto nutné nahlížet kontextuálně.

Obr. 6 – Fotografie z výstavy „1933“, 2015

Obr. 7 – Bez názvu, 2008

2.2 Volba média

Na začátku svého bakalářského studia jsem se zaměřila na klasické grafické techniky (převážně na tisk z hloubky, tj. akvatintu, měkký kryt, lept a tisk z výšky – dřevořez). Později jsem do své práce začala stále více zapojovat nové technologie. Své kresby či grafické práce jsem skenovala a digitálně upravovala. Právě tento nový přístup mi otevřel nové možnosti, jak práci dále posunout vizuálně i významově.

Další posun nastal, když jsem do své práce zapojila digitální fotografii. Fotografie jsem začala, podobně jako kresby či grafiky, experimentálním způsobem upravovat a hledala jsem nové možnosti digitálního zobrazení.

V diplomové práci jsem pracovala s fotografiemi figur, které jsem se snažila upravit do podoby kresby či litografického tisku. Pro tento cíl byla velmi důležitá volba materiálu, na který jsem grafiku vytiskla (viz níže).

V případě prací vytvořených digitálně (počítačově) je zásadní, zda má práce zůstat v digitální podobě, v níž bude též vystavena (např. promítnuta), nebo zda bude přenesena na jiné médium (typicky vytištěna), čímž získá hmotný charakter. Tomu se musí podřídit i její úprava a konečná podoba.

V rámci původního projektu jsem chtěla k tisku využít velkoformátový potisk látek. Části práce jsem na látku sice vytiskla, ale jelikož jsem od původního plánu nakonec ustoupila, nejsou tyto tisky do výstavní části zahrnuty. Zmíním se však o nich v následující kapitole.

Figury jsem vytiskla na matný natíraný papír velikosti 180 × 80 cm, který dobře vystihuje výtvarný charakter práce.

Cyklus fotografií je vytištěn ve formátu 40 × 50 cm na saténový fotopapír.

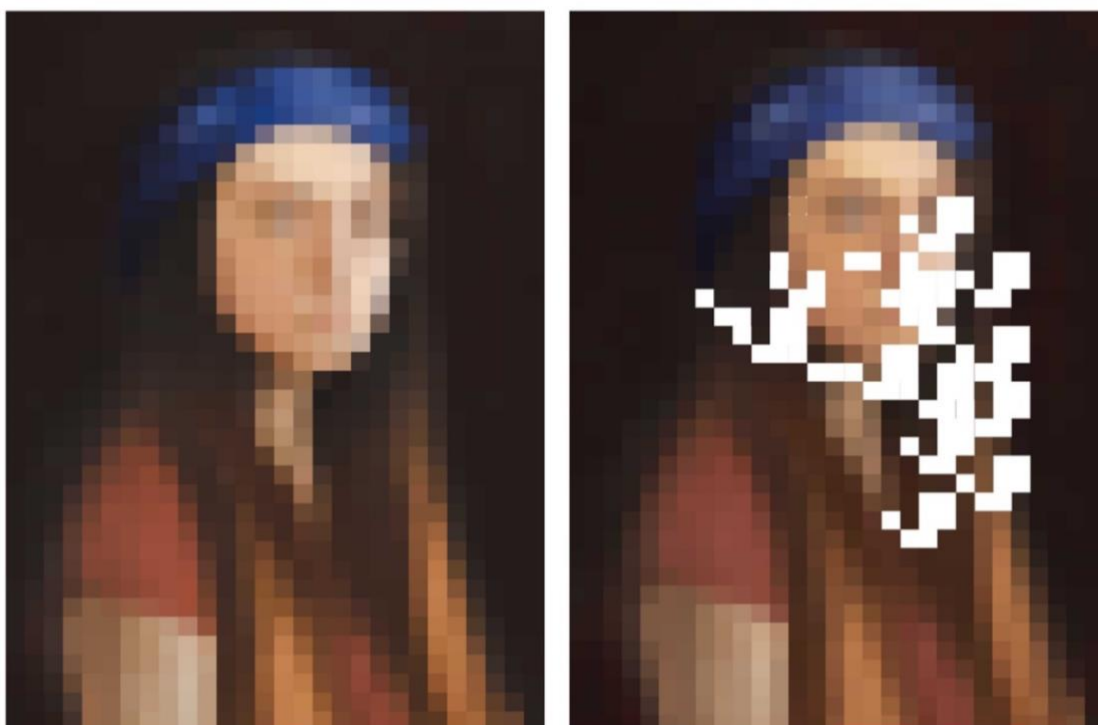

2.3 Reflexe a dokumentace procesu

Konečnému výsledku výtvarné části diplomové práce předcházelo několik děl, které vznikly v průběhu minulého roku.

Zastřešujícím tématem byl procesuální objekt. Takovým objektem byl pro mě od počátku člověk. Práci jsem směřovala k vhledu do základních určení lidské existence.

První dílo, které v tomto duchu vzniklo, byl „Rozpadající se portrét“. Jeho prostřednictvím jsem reflektovala konečnost lidského života. Práce představuje postupně se rozpadající tvář, graduální ztrátu tvaru, upadající formu. Obraz je tvořen z barevných čtverců, které se měly postupně odlepovat, až by se nakonec celý portrét rozpadl. Toto pojetí jsem však opustila a pokračovala v hledání dalších možností, jak vyjádřit procesuálnost lidské existence.

Obr. 8 – Rozpadající se portrét

Dále jsem se zabývala hledáním tvaru/hmoty, který/která tvoří lidské tělo. Tímto způsobem vzniklo několik portrétů „živých soch“. Tyto „sochy“ měly být vytištěny na měkký materiál (látku) a nalepeny na plátna, na nichž měl být připevněn molitan, který by simuloval tvar sochy (hloubku, prostor, hmotu).

Obr. 9. – Živé sochy, Člověk jako hmota

Obr. 10 – Živá socha, portrét

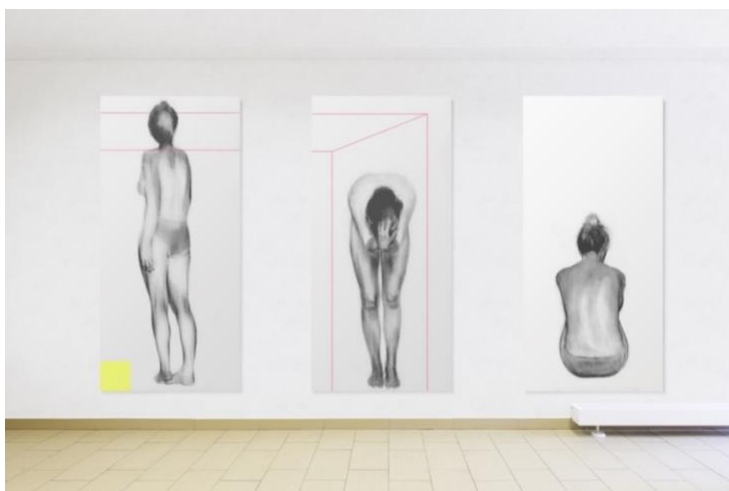
Obr. 11 – Živé sochy se třemi zavěšenými figurami, které měly být propojeny nitěmi.

Na obrázku výše ukazují, že původně jsem chtěla vystavit dva obrazy „Živých soch“ vytištěné na textil, které budou doprovázeny třemi vzájemně propojenými figurami, prošitými nití. Figury měly být zachyceny v pohybu. Tím jsem do určité míry předjala výsledné výtvarné vyjádření.

V průběhu další práce získávaly figury, které byly dosud pouze naznačeny a měly tak jakýsi snový charakter, stále konkrétnější podobu. Současně se proměnilo vizuální pojetí figur a jejich prostorové zakotvení. Od vyjádření třech pohybů lidské existence jsem se postupně dostala k šesti vyobrazením, z nichž jsem vybrala čtyři, které jsem vystavila.

Druhý vystavený soubor „Zjevování“ vznikl z figury, která je v hlavní části práce umístěna na třetí pozici. Vyobrazené ruce a pouze tušená figura mají odkazovat k jedné z poloh lidského života, a to ztrácení se a nalézání.

Práci tvoří 4 fotografie doplněné jednou grafikou.

Obr. 12 – Nová figurace – změna poloh, ještě přímá návaznost na tři pohyby lidské existence.

Obr. 13 – Zde již odklon od pohybů k polohám a hledání optimálních figur a barevnosti.

3 Popis výsledného díla, jeho využití a adjustace

Výsledné dílo je tvořeno dvěma částmi. Stěžejní část sestává ze 4 figur ve velikosti 180 × 80 cm. Figury jsou vytištěny na matný natíraný papír a měly by být zavěšeny v prostoru. Jejich ideální uspořádání ukazuje obrázek níže. První, sedící figura by měla být zcela vpředu, figura č. 2 naopak zcela vzadu. Třetí figura by měla být před figurou č. 2 a poslední figura před figurou č. 3. Figury by měly být rozloženy tak, aby mezi nimi bylo možné procházet. Tisky jsou zachyceny v dřevěných magnetických rámech.

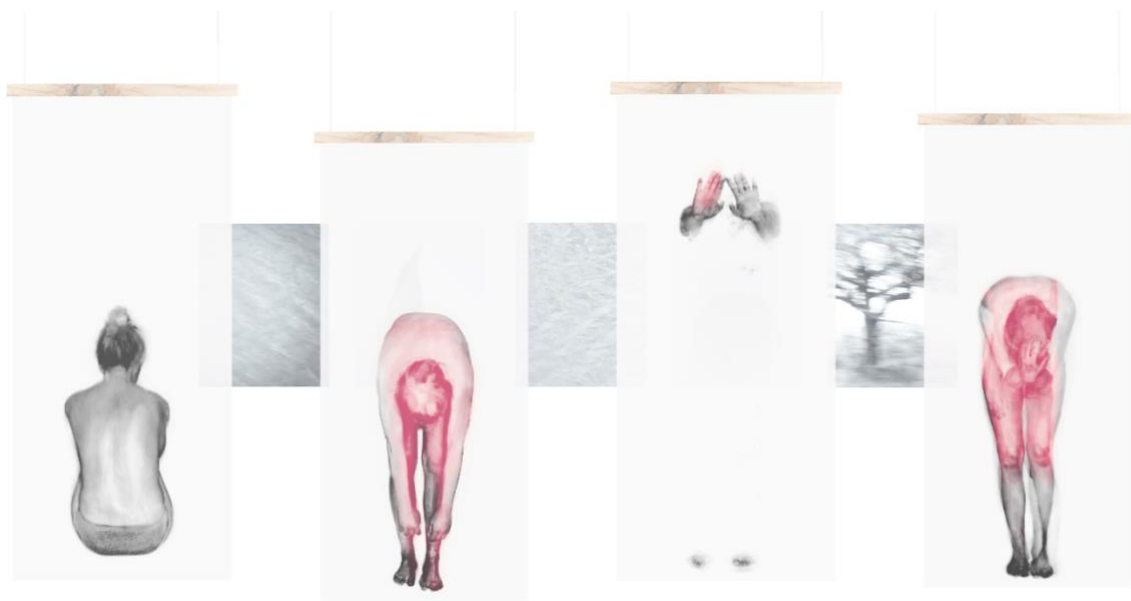

Obr. 14 – Polohy lidského života

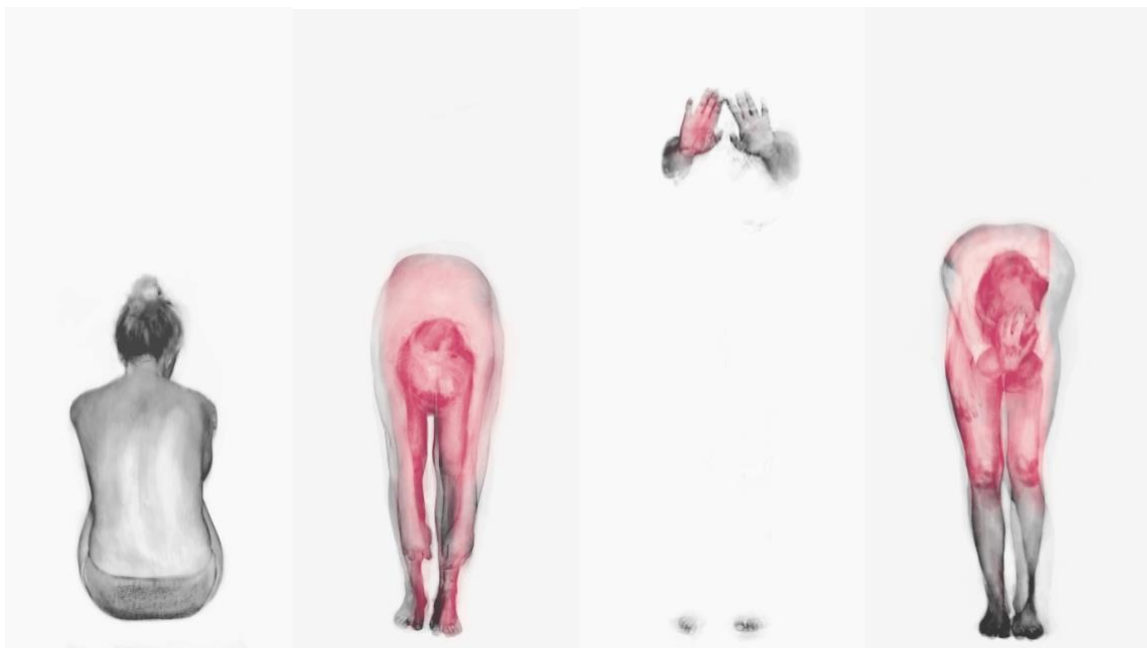
Druhou, doplňující práci tvoří čtyři fotografie spolu s jednou grafikou. Cyklus je vytištěn ve formátu 40 × 50 cm na saténový fotopapír. Tento soubor je vzhledem k hlavní práci pouze doplňkový, a měl by být proto vystaven v pozadí hlavní práce. Jednotlivé fotografie a grafika budou zasazeny do bílého rámu.

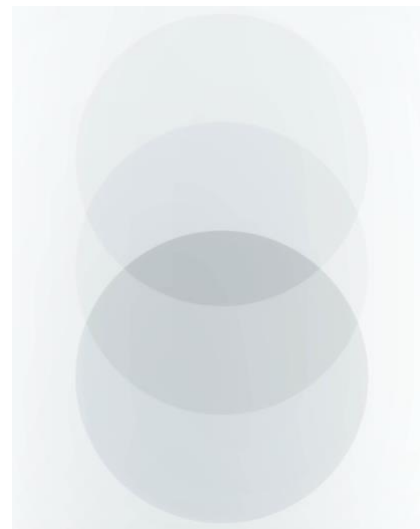
Obr. 15 – Cyklus Zjevování

Obr. 16 – Návrh, jak by měla být práce ideálně vystavena.

Obr. 17 – První figura, druhá figura, třetí figura, čtvrtá figura

Obr. 18 – Soubor Zjevování

4 Seznam použitých zdrojů

4.1 Knižní a periodická literatura

1. BARTHES, Roland (2005). *Světlá komora*. Vyd. 2., upr., (ve Fra 1.). Praha: Fra. ISBN: 978-80-86603-28-5.
2. FLUSSER, Vilém (2013). *Za filosofii fotografie*. Praha: Fra. ISBN 978-80-86603-79-7.
3. MANOVICH, Lev (2018). *Jazyk nových médií*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2961-2.
4. PATOČKA, Jan (2009). „Přirozený svět“ v meditaci svého autora po třiatřiceti letech. In: *Fenomenologické spisy II*. Praha: OIKOYMENH. ISBN 978-80-7298-420-6. S. 265–334.
5. PATOČKA, Jan (2002). Studie o času I. In: *Péče o duši III*. Praha: OIKOYMENH. ISBN 80-7298-054-8. S. 612–643.
6. RUHRBERG, Karl, WALTHER, Ingo F., ed. (2011). *Umění 20. století*. Praha: Slovart. ISBN 978-80-7391-572-8.
7. SHEPHEARD, Paul (2016). *Pěstěná divočina neboli Co je krajina?* Zlín: Archa. ISBN 978-80-87545-41-6.
8. SARTRE, Jean-Paul (2018). *Bytí a nicota. Pokus o fenomenologickou ontologii*. Praha: OIKOYMENH. ISBN: 978-80-7298-250-9.
9. SARTRE, Jean-Paul (1992). *Zed'*. Praha: Odeon. ISBN: 80-207-0345-4.
10. ŠIMOTOVÁ, Adriana (2016). *Hlava k listování*. Praha: Nadační fond Adrieny Šimotové a Jiřího Johna. ISBN 978-80-270-0709-7.

4.2 Internetové prameny

1. Markéta Othová PŘIBLÍŽIT SE OBRAZU SKRZE SKUTEČNOST | FlashArt.cz. *FlashArt.cz* [online]. Copyright © 2023 Flash Art [cit. 24.02.2023]. Dostupné z: <https://flashart.cz/2011/09/11/marketa-othova-priblizit-se-obrazu-skrze-skutecnost>

5 Resumé

Diplomová práce je pokusem o výtvarnou reflexi celku lidské existence v jejím procesuálním charakteru. Prostřednictvím (i) vizuálního ztvárnění čtyř figur a (ii) doprovodného souboru tvořenému čtyřmi fotografiemi a grafikou ukazuje lidský pohyb v jeho tvořivém, ontogenetickém rozměru. Současně však upomíná na všudypřítomnou konečnost, která každému z pohybů dává nejen smysl, ale i definitivní mez. Tím navazuje na myšlenkové podněty a vizuální motivy existenciálně laděné filosofie a tematicky spřízněného výtvarného umění.

The diploma thesis is an attempt at an artistic reflection of the whole of human existence in its process character. Through (i) the visual representation of four figures and (ii) an accompanying set of four photographs and graphics, it shows human movement in its creative, ontogenetic dimension. At the same time, it reminds us of the omnipresent finitude that gives each movement not only a meaning, but also a definitive limit. In this way, it relates to the thought impulses and visual motifs of existentially attuned philosophy and thematically related visual art.

6 Seznam obrazových příloh

Obr. 1 – Východisko

Obr. 2 – Hledání rovnováhy

Obr. 3 – Touha vidět

Obr. 4 – Adriena Šimotová, Strach, 1984

Obr. 5 – Adriena Šimotová, Podpírání, 1984

Obr. 6 – Markéta Othová, Fotografie z výstavy „1933“, 2015

Obr. 7 – Markéta Othová, Bez názvu, 2008

Obr. 8 – Rozpadající se portrét

Obr. 9 – Živé sochy, Člověk jako hmota

Obr. 10 – Živá socha, portrét

Obr. 11 – Živé sochy se třemi zavěšenými figurami, které měly být propojeny nitěmi.

Obr. 12 – Nová figurace – změna poloh, ještě přímá návaznost na tři pohyby existence lidského života.

Obr. 13 – Zde již odklon od pohybů k polohám a hledání optimálních figur a barevnosti.

Obr. 14 – Polohy lidského života

Obr. 15 – Cyklus Zjevování

Obr. 16 – Návrh, jak by měla být práce ideálně vystavena.

Obr. 17 – První figura, druhá figura, třetí figura, čtvrtá figura

Obr. 18 – Soubor Zjevování